

Jorma Vakkuri

... mielin kielin mielin ...

mielin

kielin

mielin

Jorma Vakkuri

**. . . mielin
kielin
mielin . . .**

Esseerunoelma

Helsinki 2015

(c) Jorma Vakkuri, Helsinki 2015

Kustantaja: Jorma Vakkuri, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-68087-2-7 (nid.)

ISBN 978-952-68087-3-4 (PDF)

SISÄLLYS

1. Runoudesta ennen kirjallisuutta 7
2. Riimustuksin, raamein, riimein 29
3. Merkkien kuhina 77
4. Mieli kielellä 97
5. Runoudesta kirjallisuuden jälkeen ... 109

1. Runoudesta ennen kirjallisuutta

Aloitan runousopin transsista.

Ihminen tanssi ennen kuin lauloi. Ei mielen runous voinut olla ennen tanssia. Runouden kehto oli tanssi.

Iturataa¹ pitkin löydän selkäytimestä kohdan, josta runous alkaa. Siitä se myös jatkuu, ellei sukupuutto yllätä. Kiveä ei aika jätä, kivi kiveä ei.

Entä kirjallisuus? Siitä ei selkäytimessä näy merkin merkkiä. Miten siis runous voisi olla nuorempaa kuin kirjallisuus.

Runouden ikää ei voi mitata, ehkei edes ajoittaa sen alkua. Kirjallisuus on ajallisesti olevaa. Kun sitä ei ollut, oli runoutta. Kun se kuolee, jää runoutta. Näin ennustan, koska kirjallisuus ei pysty tappamaan runoutta, vaikka voikin sitä näivettää.

Kielillä laulettua tai puhuttua runoutta oli ammoin ennen ensimmäistäkään riimustusta. Ja mielen runoutta oli tuhansia sukupolvia ennen kielin tai edes minkäänlaisin merkein ilmaista runoutta.

Mitä muuta voikaan ihmisellä olla kuin mielen runoutta? Mielen runouttahan ruumiin runoudestakin tulee viimeistään kokijan mielessä. Transsista.

¹ Iturata kulkee hedelmöitetystä munasolusta hedelmöitettyyn munasoluun. Tässä kuvittelen itseni ituradalleni puolentoista miljoonan vuoden päähän nykyhetkestä, nyt menneeseen katsoen, tuonnempana vastaavasti tulevaan.

Tähän runopohdiskeluun lähden selkäytimestä. Aloitan ituradan tyvipuolen lähteiltä.

Täällä, lähellä ydintä. Katso!

Tämä on oletus. Kirjallisuudentutkimus on ainoa tiede, joka manaa hypoteesit helvettiin. Mittatikut kun eivät kestä edes kiirastulessa.

Jäätiin runousoppiin. Tai historiaan ennen kirjainkirjallisuutta, kun kerran matelijatkin ovat kuvassa, mutta sammakot eivät. Vai oletko muka kuullut jokeltelevista sammakoista? Maiskutus ei ole jokeltelua. Kujerruksen oppineet linnut kuittaan ansaitusti.

Hengitys ei ole tanssia, hengityksen pidätys on. Saalistaessa tauolla on eri merkitys. Ja kuollessa. Jatkuvan hetken tauko.

Hiljaisuus on puhetta. Siitä se muuttui lauluksi ja äänipuheeksi kielen myötä. Opittiin sanomaan sitä puheeksi. Puhetta oli ennen kieltä ja ennen ajatteluakin, ainakin leikkinä. Miten kohtuutonta onkaan vaatia ajattelemaan ennen kuin puhuu. Hengitä ja syö; ei sinun puhuman pidä! Se leikistä, kivi.

Alunperin tanssilla ei ollut kieltä. Oli vain rytmi, ruumiin jäsenitys ajassa. Kuten askel ennen toista, jos ei oltu metsällä. Ja tömistely ja pyörähtely menemättä minnekään.

Ensin oli esikieli. Sattuman ja välttämättömyyden välissä. Sinne se mahtui. Tämä on matematiikkaa, ei runousoppia. Ei kieli kieltä vaadi, elintä suussa, kielilihasta. Eikä edes valkeita silmämunia, vaikka ne ovat kyllä täsmäavuksi varsinkin katseiden tulkinnessa. Toimivat ne metsälläkin eivätkä vain soitimella.

Diskurssimme haastaa kiistat siitä, kumpi oli ensin. Joku tolkkui sentään runousopillakin on, kumpi ja kumpi: syöminen vai hengittäminen tai sattuma vai välttämättömyys tai soidin vai metsä tai hiljaisuus vai ajattelu tai puhe vai kieli tai perillä vai perille - menen tullen. Saa historioissa olla kumpi tahansa ensin. Kyllä sitä elehtiä voi ilman valkeita silmämuniakin.

Onko krokotiililla mieltä? Minulla on. Jos minussa on matelija, niin totta kai krokotiili-isoserkullakin on mieli. Olisiko se sama mieli, sitä voin vain arvailla.

Näin:

se minussa, se
virran läpi nousee, se
eikä liikahtaa

En pahastu, jos sanot krokotiili, vaikka lähempänä totuutta onkin synapsidi tai mitä siitä nyt yhä on selkäytimessäni.

Tämä ei kuitenkaan ole akateeminen tutkimus. Runousoppi ei ole tiedettä vaan markkinointia. On pakko kunnioittaa sopivaisuutta runoustahoille.

Ja että on oltava alku ja loppu. Ja lopun alut, puolin ja toisin, iät ajat. Järjestys olla pitää, vaikkakin hyppäyksittäin. Epäjärjestyksen kustannuksella vaaditaan mitä sattuu. Rahaa ja *järjestyä*. Fasismillakin on termodynaaminen

järjestys, fundamentalismilla varsinkin, siunattu, bum. En puhu kaloista, en edes niistä minussa ennen nisäkkyyttä, valaista. Tuleva onni taannehtii.

Vakavasti puhuen on hyvä puhua eikä kirjoittaa, leikisti vakavasti. Tämä on ajatuspeliä muistin kanssa.

Väitän, että kaikki syntyi liikkeestä. Jos kaikki oli eikä mikään liikkunut, mitään ei ollut mikään. Taas sataa.

Näin jälkikäteen voimme kutsua sitä tanssiksi. Eestaas, mitä se muuta on kuin liikettä. Pitkin poikin. Sisään ulos. Ylös alas. Tuonne tänne. Pyöriminen. Liikettä. Syntymästä alkaen liike edelsi havaintoa, aina.

Ja ”laulua”, tunneääntöä huulia avaamatta, kuten tuututanssia:

} uuu aa {

} uuu aa {

} uuu aa {

Siinä vauva nukkuu eikä herätä petojen huomiota. Nyt, ainakin kolmetuhattaviisisataa sukupolvea myöhemmin kyse oli perustellun tosi uskomuksemme mukaan kehtolaulusta. Viittaaan vain esikehtolauluun miljoona sukupolvea sitten, minkä todistavat makaki-äidit tänäkin päivänä.

"... mielin kielin mielin ..." -esseerunoelman runominä pohdiskelee runoutta ja sen evoluutiota alkaen puolentoista miljoonan vuoden takaa ja päättyen puolentoista miljoonan vuoden päähän nykyhetkestä. Kerronnassa ei ole mitään sellaista, joka ei voisi olla todeksi mahdollista, vaikka kyse onkin fiktiosta. Ihminen oppi puhumaan pari sataa tuhatta vuotta sitten. Silti runous syntyi jo toista miljoonaa vuotta tätä aikaisemmin ja jatkuu vielä merkkijärjestelmien jälkeenkin.

JORMA VAKKURI (s. 1943) on helsinkiläinen sana- ja kuvataiteilija. Tietokirjallisuuden ohella hän on julkaissut mm seuraavat runoteokset: Lämpenee-kronikkarunoelma (2009), "nyt aina tässä" (2013) ja Sinäminuja (2013). Yhdessä Aino Tukiaisen kanssa hän on julkaissut näytelmän Sisäänpääsymaksu (2012). Yhdessä Esa-Jussi Salmisen kanssa hän on suomentanut udmurttien kansalliseepoksen M. Hudjakov: Dorvytzy (2009). Hänen runojaan on julkaistu lehdissä ja antologioissa. Hän on esiintynyt myös lavarunoilijana.

